

Barne- og familiedepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Oslo, 25. juni 2023

HØRINGSUTTALELSE – NOU 2023:7 Trygg barndom, sikker framtid

Den nye Landsforeningen for barnevernsbarn (LFB)

Landsforeningen for barnevernsbarn (LFB) er en medlems- og interesseorganisasjon for nåværende og tidligere barnevernsbarn, etablert i 1997, og som frem til nylig har vært en underorganisasjon av Voksne for barn. Den 28. mai 2023 besluttet landsmøtet i LFB en løsrivelse av organisasjonen og en ny og selvstendig LFB ble stiftet. Et viktig formål med løsrivelsen er å løfte stemmene til våre medlemmer og styrke organisasjonsdemokratiet i enda større grad. LFB jobber for å styrke rettighetene til barnevernsbarn og samarbeider med sentrale samfunnsaktører innen barnevernsfeltet. Tidligere og nåværende barnevernsbarn i LFB skal få muligheten til å bidra med sin innsikt innen barnevern, og oppleve samhold og inkludering gjennom aktivitetsarenaer og politisk arbeid. LFBs visjon er å være en premissleverandør av samlings- og kunnskapsarenaer for sine medlemmer og for erfaringsbasert kunnskap og informasjonsarbeid, og utgjøre et viktig bidrag innen utvikling av dagens og fremtidens barnevern.

Innledende kommentarer om utformingen av høringssvaret

LFB har som en ny og selvstendig organisasjon prioritert å få til en mest mulig demokratisk forankret høringsprosess. Derfor har vi nylig avholdt et medlemsmøte hvor vi drøftet nærmere NOU 2023:7. Vi har fått mange innspill fra medlemsmøtet som ble avholdt, individuelle innspill fra flere enkeltmedlemmer, og vi har gjennomført et diskusjonsmøte i LFB-styret hvor viktige innspill fra styrets medlemmer også har blitt drøftet. Denne prosessen har resultert i dette høringssvaret som også ble sendt på forhånd til våre medlemmer for siste gjennomlesing og gjennomgått i LFB-styret en aller siste gang før det ble endelig ferdigstilt. Denne måten å arbeide på er unik i sin form og en historisk milepæl for LFB når det gjelder styrking av demokratiske prosesser i organisasjonen. Innspill fra medlemmer og viktig kompetanse fra våre tillitsvalgte, LFB-styret, har fått danne grunnlaget for høringssvaret. Vi har på denne måten sikret en høy grad av involvering og medvirkning gjennom hele høringsprosessen.

Vi viser på denne bakgrunn til brev av 27. mars 2023 hvor NOU 2023:7 ble sendt på høring, og vil i det følgende inngi vår høringsuttalelse.

Innhold

1. Overordnede kommentarer	3
1.1 Barnevernsutvalgets arbeid og mandat	3
1.2 Lovfesting av momentliste i bestemmelsen av barnets beste	3
1.3 Alvorlige svakheter ved barns rettsikkerhet.....	3
2. Særskilte temaer og rettsikkerheten til barnevernsbarn	5
2.1 Barns rett til å bli hørt og til å medvirke - BRO - Barnerepresentasjonsordning	5
2.1.1 BRO - Brukerrepresentasjonsordning.....	5
2.1.2 Barns partsrettigheter fra fylte 12 år	8
2.3 Barns rett til særlig beskyttelse og omsorg.....	9
2.4 Barns rett til privatliv.....	10
2.5 Barns rett til utdanning	10
2.6 Barns rett til liv og helse	11
10. Samarbeid, åpenhet og tillit	11
11. Fosterhjeminstitutionen	12
12. Ettervern.....	12
13. Advokatbistand og rettshjelpsordninger til barnevernsbarn	13
15. Lukkede dører ved behandling av barnevernssaker	14
16. Klageadgang for barn - tilleggsprotokollen til Barnekonvensjonen	14

1. Overordnede kommentarer

1.1 Barnevernsutvalgets arbeid og mandat

Barnevernsutvalget fikk et overveldende stort mandat som det er viktig å ta i betraktning når det gjelder det omfangsrike og komplekse feltet mandatet griper inn i. En gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet innebærer et stort og krevende arbeid. Endringen som underveis ble gjort i utvalgets mandat kan i tillegg ha medført utfordringer, og gjort utvalgets og sekretariatets arbeid desto mer krevende. Dette er forhold det er viktig å ha med seg ved forståelsen av NOU 2023:7. Flere sentrale forslag utvalget kommer med kan være preget av at mandatet medførte et for stort og bredt arbeid, og flere av LFB sine innspill og kommentarer bør ses og forstås i lys av dette.

1.2 Lovfesting av momentliste i bestemmelsen av barnets beste

Utvalget foreslår at bestemmelsen om barnets beste i barnevernsloven § 1-3 får en momentliste med de viktigste vurderingstemaer. Dette er noe LFB støtter og er noe som kan bidra til å styrke rettsriktige beslutninger og dermed også rettssikkerheten i barnevernssaker. Momentlisten det blir vist til følger av barnekomiteens generelle kommentar nr. 14, den har i stor grad blitt inntatt i barnevernloven til de fleste OECD-land, og er noe som også ble foreslått i NOU 2016:16 fra Barnevernslovutvalget som også fikk stor oppslutning i høringsrunden.

1.3 Alvorlige svakheter ved barns rettssikkerhet

I utvalgets gjennomgang er det vist til flere indikatorer fra studier, utredninger og undersøkelser som viser alvorlige svakheter ved barns rettssikkerhet. Dette tilsier at barnevernsbarn trenger å få styrket sine rettigheter, noe LFB er enig i. LFB kan likevel ikke fullt ut slutte seg til utvalgets forståelse av hovedproblemet omkring hva disse alvorlige svakheter skyldes, og som utvalget særlig bygger på i flere av sine forslag.

Utvalgets forståelse omkring dagens mangelfulle medvirkning i barnevernet er at dette kan skyldes *«måten medvirkning forstås og hvordan barn oppfattes»* (side 86 i NOU'n). Utvalget viser til at *«det er avgjørende for å realisere barns medvirkning i barnevernet, at forståelsesrammen for barns rettigheter tar opp i seg innsikter fra utviklingspsykologien»*. Utvalgets vurderinger og grunnforståelse av problembildet etterlater et inntrykk av at svakhetene kan være særlig forankret i barnevernsarbeideres manglende *kompetanse*. Denne grunntanken er noe som også ser ut til å danne grunnlaget for utvalgets BRO-forslag.

Utvalget peker på at dagens barnevernssystem er for fragmentert og med strukturelle svakheter, men dette blir ikke nærmere behandlet i et rettssikkerhetsperspektiv, og i særlig relasjon til barnevernsbarns rettsstilling. LFB savner en nærmere utredning omkring dette herunder konkrete forslag til forbedring, direkte relatert til dette temaet.

Det er flere konkrete utfordringer som påvirker rettssikkerheten til barn i barnevernet og som ikke har blitt nærmere behandlet av utvalget:

- Utfordringene knyttet til barnevernets arbeidsrammer og organisering, og barnevernets utfordringer for utførelsen av oppgaver og særlig innen saksbehandling, er noe mangelfullt behandlet. Her kunne utvalget ha sett nærmere på hvilken betydning de ulike utfordringene helt konkret kan ha for rettssikkerheten til det enkelte barnevernsbarnet. Utfordringene ved måten ressurser, rammevilkår, og ulike barnevernstiltak under dagens barnevernssystem kan virke inn på det *enkelte* barnevernsbarnet, i den *konkrete* sak, kunne ha blitt grundigere behandlet
 - o En overarbeidet ansatt i barnevernet vil raskt kunne oppleve utfordringer med å avsette tilstrekkelig tid til å følge opp barnet og saksbehandlingen. Hektiske hverdager eller en mangelfull operasjonell effektivitet i barnevernstjenesten vil raskt kunne føre til svikt eller mangler i saksbehandlingen. Upresise gjengivelser i journalføringen av samtaler med barn eller andre involverte vil kunne forekomme, eller at det blir ventet for lenge med å skrive referat av samtaler og møter. Dette kan medføre alvorlige følger for dokumenteringen av barnevernssaken, og følgelig også for barnets tillit til barnevernet. Dette kan dermed også ramme overholdelsen av barnevernets krav til kvalitet og forsvarlige tjenester.

Disse ovenfor nevnte utfordringene er kjente blant våre medlemmer og ellers for aktører barnevernsfeltet, vil kunne virke direkte inn på rettssikkerheten til barnet. Slike utfordringer kan ikke bare begrunnes med at det skyldes manglende barnefaglig kompetanse i barnevernet.

Utsiktede flyttinger kan ramme barnevernsbarns rettssikkerhet særlig hardt. Flere flyttinger medfører at barnet må forholde seg til svært mange og ulike voksenpersoner gjennom sin barnevernssak. Dette er med på å vanskeliggjøre barnevernsbarnets mulighet til å kunne bevare en relasjonell rød tråd med voksne. For barn som allerede sliter med relasjonsskader vil dette være ekstra skadelidende på ulike plan og et viktig spørsmål her er hva dette kan bety for barnets rettssikkerhet. LFB savner en nærmere behandling av denne problematikken i NOU'n. Dersom systemet ikke er ikke tilstrekkelig rigget til å møte barnets særlige behov, er det betimelig å spørre i hvilken grad barnevernsbarn kan sies å være *reelt i stand* til å nyttiggjøre seg en lovfestet medvirknings- og høringsrett.

Dagens barnevernssystem innebærer i stor grad at barn har ulike mennesker som kommer inn og ut av barnets liv, og at det finner sted mange utsiktede flyttinger. Barn som utsettes for dette over tid vil kunne utvikle en høy grad av utrygghet. Noen barnevernsbarn vil utvikle en mistillit til systemet, til voksne rundt seg, og atter andre vil kunne gå i konstant beredskap. Disse belastningene vil gjøre barnevernsbarn mindre i stand til å kunne medvirke, selv om

loven gir barnet en klar rett til medvirkning. Dette har ikke utvalget berørt eller behandlet konkret, og er noe LFB savner.

Rettsikkerhet i barnevernet handler om en rekke utfordringer for barnevernsbarn og krever en dybdeforståelse innen alle de arenaer av betydning for barnevernsbarns prosesser og rettigheter. LFB opplever at utvalget mangler et større fokus på perspektivet fra barnevernsbarn og barnevernsarbeideres ståsted, og på flere systemiske områder. Dette kan ha virket inn på utvalgets problemforståelse av rettsikkerhet.

Det er endelig viktig å påpeke et område som i mindre grad er behandlet av utvalget, men som i et rettighetsperspektiv er blant de viktigste; institusjonsbarnevernet. Dette er et område der barnevernsbarn i særlig grad står i fare for å bli utsatt for alvorlige brudd på deres rettsikkerhet. Selv om det underveis ble oppnevnt et nytt utvalg som skal utrede institusjonsbarnevernet, mener LFB at utvalget likevel skulle ha gjort en grundigere behandling av de særlige problemstillingene knyttet til rettsikkerhet på dette området.

2. Særskilte temaer og rettsikkerheten til barnevernsbarn

2.1 Barns rett til å bli hørt og til å medvirke - BRO - Barnerepresentasjonsordning

2.1.1 BRO - Brukerrepresentasjonsordning

LFB støtter ikke utvalgets forslag om en barnerepresentasjonsordning (også kalt BRO). Utvalgets forslag har flere gode intensjoner, men fremstår ufullstendig og ikke tilstrekkelig gjennomtenkt. Det er flere scenarier som ikke er vurdert og som potensielt kan medføre negative konsekvenser for barnevernsbarn, og dårligere rettsikkerhet. LFB kan derfor ikke støtte dette forslaget og heller ikke en pilotering av dette, som i seg selv vil kunne medføre en dårligere rettsikkerhet for barnevernsbarn. LFB mener det må utvises stor forsiktighet med å prøve ut tiltak eller ordninger som kan innebære risikofaktorer for barnevernsbarns rettigheter og rettsikkerhet.

Utgangspunktet til utvalgets forslag er at barnevernsbarn blir for dårlig forstått, opplever seg for lite forstått, og at dette utgjør en særlig svakhet for barnevernsbarns medvirkning. Dette blir videre sett i sammenheng med at det barnevernfaglige arbeidet med å høre barn og medvirkning, ikke er godt nok. LFB er ikke enige i en slik tilnærming (se punkt 1.3) og mener det er et større og mer sammensatt bilde. Problemforståelsen som grunnlag for BRO-forslaget og som utvalget tar utgangspunkt i, utgjør kun én mulig årsaksfaktor av et større og mer sammensatt problembilde. En mulig større utfordring kan handle om at barnevernsarbeidere jobber under krevende arbeidsforhold. Dette, kombinert med hvordan systemet er rigget til, gjør det vanskelig for barnevernet å avsette tilstrekkelig tid og ressurser til å lytte til barnet og til å arbeide med medvirkning på en tilfredsstillende måte.

LFB savner at dette sammensatte årsaksbildet ikke i større grad har blitt identifisert som en viktig og sentral del av problemforståelsen. LFB er bekymret for at BRO-forslaget vil kunne overskygge de store utfordringene med kapasitets- ressurs- og eventuelt ledelsesvansker i dagens barnevern. I verste fall kan dette føre til en forverring av allerede eksisterende problemer. LFB er også bekymret for at BRO-forslaget kan føre til økt distanse mellom barnevernsbarn og barnevernet.

LFB reiser spørsmålsteget ved avgrensningen utvalget har gjort i deres BRO-forslag og der de ser bort fra en viktig gruppe barnevernsbarn. Utvalget legger til grunn at det største behovet for å styrke barns rett til å bli hørt og til å få medvirke, er hos barnevernsbarn plassert utenfor hjemmet. Derfor foreslår utvalget at BRO *kun* skal gjelde for disse barna. Selv om LFB ikke støtter BRO-forslaget, anses det under denne tilnærming under enhver omstendighet som mangelfull. Det er barnevernsbarn under andre typer barnevernstiltak og prosesser som også kan befinne seg i et stort og presserende behov for å få styrket sin rettssikkerhet gjennom bedre medvirkning og høringsrett, men dette er ikke nærmere gjennomgått.

En hel gruppe barnevernsbarn blir dermed ikke nærmere behandlet av utvalget, noe vi mener utgjør en mangel i deres utredning. Det er barnevernsbarn som mottar andre former for barnevernstiltak og bar i akutt behov for hjelp fra barnevernet som også opplever alvorlige svakheter ved deres rettssikkerhet. LFB er svært opptatt av å rette et særlig fokus også på disse barna som ofte er barn i sårbare og marginale situasjoner som befinner seg i et akutt behov for hjelp. Av ulike årsaker kan barn oppleve store utfordringer med å bli sett, hørt, og som kan oppleve vansker med å bli tatt tilstrekkelig på alvor eller beskyttet, ved å gjøre dette på egen hånd. Dette kan dreie seg om barn som står i fare for å bli utsatt for menneskehandel, organisert kriminalitet, æresrelatert vold, vold i nære relasjoner, negativ sosial kontroll, tvangsekteskap osv.

Det er ikke alltid at disse barna vil makte å gå direkte til politiet eller andre instanser. Ulike hensyn kan tilsi at det vil være viktigere å henvende seg til barnevernet først, for å sikre deres egen beskyttelse og ivaretagelse. Imidlertid vil disse barna ofte kunne komme i krisepregede situasjoner der de vil ha et presserende behov for støtte og rådgivning. I slike situasjoner vil en rettshjelper kunne gi viktig juridisk informasjon og veiledning til barnet. En advokat vil kunne sikre en forsvarlig rettshjelp til barnet, og under tillitsfremmende og trygge rammer ved at denne har en strengere taushetsplikt enn andre yrkesutøvere.

LFB foreslår et viktig tiltak til å styrke barns rettssikkerhet. Det bes om at det ses nærmere på muligheten for å utvide dagens adgang til fritt rettsråd etter rettshjelpsloven, utover det som gjeldende rett åpner for i dag. Det kan for eksempel konkret vurderes at det under nærmere vilkår innvilges barn en adgang til fritt rettsråd (stykkpris på 5 timer). Det kreves her at rettshjelpen gis av en advokat med tilstrekkelig erfaring innen barnevernsfeltet til å sikre barnet en god og rettssikker bistand.

LFB er kritiske til flere områder omkring BRO-forslaget som utvalget ikke har problematisert. Flere av våre medlemmer har drøftet hva BRO-ordningen kan medføre for barnevernsbarns tillit dersom det oppstår uenighet mellom BRO-representanten og barnet. En alvorlig problemstilling som kommer på spissen, er hvem som kan sies å ha definisjonsmakten om hva som er barnets beste.

BRO legger opp til at barnet skal få tildelt en person utfra en nærmere organisert måte. Flere medlemmer har gitt uttrykk for at det vil oppleves vanskelig dersom de ikke selv kan velge en tillitsperson som ikke hører til BRO-ordningen. Flere lurer på hvordan det kan bli dersom de kan få velge en tillitsperson, men der de samtidig skulle må pålagt å forholde seg til BRO-ordningen og en egen BRO-representant i tillegg til en selvvalgt tillitsperson.

Det er usikkerhet blant våre medlemmer knyttet til hva det kan bety for barnevernsbarnet å miste sin tilsynsperson gjennom BRO-forslaget. Dette gjelder særlig for det tilfellet at det oppstår motstridende synspunkter mellom BRO-representanten og barnet som kan være egne til å skape en mistillit til BRO-representanten. Dette kan igjen ha betydning for barnets evne eller vilje til å åpne seg for BRO-representanten, og kan medføre en direkte konsekvens for barnevernsbarnets rettssikkerhet og realiseringen av medvirkningsretten og tilsyn.

Det LFB finner mest bekymringsfullt med BRO-forslaget er at BRO-representanten skal utøve og forvalte barnets partsrettigheter og at BRO-representanten blir gitt en selvstendig uttalerett, uavhengig av hva barnet selv skulle mene eller ønske. Dette vil med stor sannsynlighet føre til vanskelige situasjoner for flere barnevernsbarn. Når BRO-representanten og barnet har motstridende syn om noe vedrørende barnets sak, vil dette åpenbart kunne bli en kilde til uenighet, mistillit og i verste fall konflikt. En slik situasjon vil det medføre uro, stress og ytterligere belastning for et barn som allerede befinner seg i en sårbar situasjon. Dette vil for kunne oppleves som en klar integritetskrenkelse for barnet.

LFB opplever at utvalget heller ikke har vurdert i tilstrekkelig grad barns rett til privatliv i deres BRO-forslag. Regler om taushetsplikt knyttet til forslaget er heller ikke behandlet.

For barnevernsbarn med egne partsrettigheter vil forslaget utgjøre en særlig utfordring. Utvalget har ikke behandlet eller problematisert hvordan BRO-ordningen vil kunne fungere på dette området. Det er beskrevet at BRO skal gjelde for alle barnevernsbarn plassert utenfor hjemmet, og at barn med partsrettigheter kan få instruere sin advokat. Forslaget innebærer imidlertid at barnet, uansett partsstatus, ikke skal kunne velge seg bort fra dette dersom det skulle ønske det. Det er lagt opp til at barnet må være underlagt en ordning som barnet selv ikke ønsker. Dette griper inn i flere av barnets prosessuelle rettigheter som ikke er nærmere behandlet av utvalget. BRO-forslaget gjør ikke nærmere rede for hvordan dette rent praktisk og *juridisk* vil kunne gjennomføres dersom aldersgrensen for barn senkes fra 15 til 12 år, og forslaget etterlater derfor flere uklarheter omkring dette.

BRO-forslaget er ikke juridisk utredet i sin helhet og det er også av den grunn vanskelig å forstå i sin fulle bredde hvordan forslaget, rettslig sett, vil kunne fungere og stå seg.

Det er endelig også behov for å bemerke at BRO-forslaget i stor grad blir tatt i betraktning i relasjon til mange av de andre forslagene utvalget kommer med i sin NOU, og noe som av denne grunn har gjort det krevende å gjøre konkrete vurderinger når det gjelder andre forslag.

2.1.2 Barns partsrettigheter fra fylte 12 år

I dag er det slik at barn som har fylt 15 år er part i saken og får dermed innvilget partsstatus på lik linje med øvrige parter i saken. I saker som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker og for saker om barn utsatt for menneskehandel, er barnet alltid part, uansett alder.

En viktig utvikling som har skjedd når det gjelder partsrettigheter til barn i barnevernssaker, er lovendringen fra 2021 som innebærer at barn i noe større grad enn før, skal kunne få innvilget partsrettigheter ved at terskelen har blitt senket. Dette er en endring som har blitt praktisert i en periode nå og som LFB har vært positive til. Det anses som viktig at evalueringen av denne endringen blir fulgt opp.

Blant våre medlemmer er det flere som skulle ønske at de kunne ha fått muligheten til å få være part i egen sak før fylte 15 år, og som kunne hatt særlig betydning for deres muligheter til å få medvirke i egen sak i større grad. Andre medlemmer har samtidig gjort seg andre erfaringer om at det opplevdes riktig at de ikke fikk tildelt partsrettigheter tidligere, men at de fikk muligheten til å medvirke og si sin mening. Kunnskapen og innsikten fra våre medlemmer sier noe om viktigheten av å forstå og vurdere konkret hva som kan være riktig for det *enkelte* barnet, i den *enkelte* barnevernssak.

Utvalgets forslag går ut på at barn skal kunne få tildelt partsrettigheter ved fylte 12 år. Samtidig foreslår utvalget en snever bestemmelse som i særskilte tilfeller skal gi adgang til å nekte barn som er fylt 12 år, en slik partsrettighet. Forslaget fremstår umiddelbart som et godt forslag som kan bidra til å styrke barnevernsbarns prosessuelle rettigheter. LFB er imidlertid usikre på hvordan dette forslaget kan komme til å fungere og oppleves i praksis. Det siktes her særlig til måten utvalget setter opp dette forslaget på ved at de samtidig åpner for en unntaksbestemmelse som kan nekte 12 år gamle barn å få tildelt egne partsrettigheter. LFB er bekymret for hvordan det vil kunne oppleves for et barn å vite at det i utgangspunktet har rett til å være part i egen sak, men at det etter en nærmere vurdering, likevel ikke skal kunne få tildelt sine partsrettigheter. Dette vil potensielt kunne oppleves som belastende for barnet og vanskelig å forholde seg til.

Dersom det ikke kan finnes riktig å vurdere en mer uforbeholden innvilgelse av partsrettigheter ved fylte 12 år, er det bedre for barnevernsbarn med dagens ordning. Altså,

med en positiv vurdering av innvilgelse av partsrettigheter etter særskilt anmodning fra barnet.

En bevaring av dagens ordning og regler krever samtidig at det gjøres viktige grep for å sikre at dagens praksis og lovendring med å senke terskelen for å innvilge barn partsrettigheter, blir fulgt og praktisert på en bedre måte. Våre medlemmer ser behovet for en bedre tilgang til informasjon om muligheten til å kunne be om å få innvilget partsrettigheter før fylte 15 år. Enkelte kan oppleve at dersom ungdommens syn på saken ikke er i tråd med barnevernets syn, vil det variere i hvilken grad barnevernstjenesten gir ungdommen tilstrekkelig informasjon. Dette vanskeliggjør barnets mulighet til å vurdere å søke om partsrettigheter før fylte 15 år. Noen barn kan få god informasjon og atter andre kan oppleve å ikke få informasjon om dette i det hele tatt.

2.3 Barns rett til særlig beskyttelse og omsorg

Rettsikkerhet i barnevernet og særlig sett fra et barnevernsbarns perspektiv, handler i høyeste grad om barns rett til beskyttelse mot vold, overgrep og alvorlig omsorgssvikt. Barn har helt særskilte behov for vern og beskyttelse mot fysisk og psykisk vold, seksuelle overgrep, og beskyttelse mot å være vitne til eller leve med vold. Dette er noe som er tydelig forankret i Barnekonvensjonens kjerneartikler:

- Artikkel 6 nr. 1 om barns rett til liv
- Artikkel 6 nr. 2 om barns rett til overlevelse og utvikling
- Artikkel 3 nr. 1 om barns rett til å beskyttelse og omsorg nødvendig for barnets trivsel
- Artikkel 9 nr. 1 mishandling som kan være grunnlag for å skille barnet fra foreldrene
- Artikkel 34 om barns rett til beskyttelse mot alle former for seksuell utnyttning
- Artikkel 37 om at barn ikke må utsettes for tortur eller annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff

LFB savner et tydeligere rettighetsperspektiv ved vurderingen og gjennomgangen av rettsikkerheten til barnevernsbarn og forslag til å forbedre dagens tilstand. Som beskrevet under punkt 1.3 handler flere av de alvorlige manglene med rettsikkerheten til barn, i stor grad om problemer blant barn i særlig sårbare og marginale livssituasjoner. Dette kan dreie seg om barn med et stort behov for å etablere kontakt med barnevernet, og som i mangel av hjelp til det vil kunne oppleve ulike krenkelser av rettighetene i artiklene ovenfor. Det er flere barn i barnevernet - som både er og ikke er - plassert utenfor hjemmet, som kommer i situasjoner som setter deres rettsikkerhet i fare. Mange barnevernsbarn har i tillegg alvorlige vansker med at deres rett til privatliv og rett til helse og utvikling, blir alvorlig krenket mens de har en pågående barnevernssak. Rettigheter etter Barnekonvensjonen gir barn et viktig rettighetsvern, som barna ofte ikke får realisert. Dette vil gripe sterkt inn i deres rettsikkerhet.

2.4 Barns rett til privatliv

Utvalget stiller spørsmål om barns vern av privatliv blir godt nok ivaretatt, noe som gir gjenklang blant våre medlemmer. Vi støtter derfor utvalgets anbefaling om utredning av barns rett til privatliv, men viser til foregående punkt 2.3 og merknader knyttet til dette. LFB skulle gjerne sett at dette hadde blitt nærmere omtalt eller behandlet.

Artikkel 16 i Barnekonvensjonen sier noe om at ingen barn skal utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, sin familie, sitt hjem, eller sin korrespondanse, eller for ulovlige angrep mot sin ære eller sitt omdømme (nr. 1). Barnet har til rett beskyttelse mot slik innblanding eller slike angrep.

I et rettssikkerhetsperspektiv er det for mange av våre medlemmer flere utfordringer barnevernsbarn møter på, når deres rettigheter etter artikkel 16 ikke blir tilstrekkelig ivaretatt. Dette kunne også ha blitt ytterligere behandlet.

2.5 Barns rett til utdanning

Artikkel 28 i Barnekonvensjonen gir barn rett til utdanning og med sikte på å oppnå denne rett gradvis og på grunnlag av like muligheter skal staten blant annet; treffe tiltak for å oppmuntre til regelmessig skolegang og for å redusere antallet av dem som ikke fullfører skolegangen (bokstav e).

Artikkel 29 i Barnekonvensjonen sier noe om at barnets utdanning skal ta sikte på å blant annet;

- a) utvikle barnets personlighet, talenter og psykiske og fysiske evner så langt det er mulig, å utvikle respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter og for prinsippene nedfelt i De forente nasjoners pakt,
- c) å utvikle respekt for barnets foreldre, dets egen kulturelle identitet, språk og verdier, for de nasjonale verdier i det land barnet bor, landet hvor han eller hun eventuelt kommer fra og for kulturer som er forskjellige fra barnets egen kultur,
- d) å forberede barnet til et ansvarlig liv i et fritt samfunn i en ånd av forståelse, fred, toleranse, likestilling mellom kjønnene og vennskap mellom alle folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper og personer som tilhører urbefolkning, og
- e) å fremme respekten for det naturlige miljø.

Artikkel 23 sier videre noe om at barn med nedsatt funksjonsevne skal ha lik rett til skole og utdanning, som alle andre.

Retten til utdanning er også nedfelt i Grunnloven § 109 hvor det følger at alle har rett til grunnleggende opplæring som skal ivareta den enkeltes evner og behov. Opplæringsloven har også en rettslig regulering av barns rett til skolegang og utdanning.

Disse artiklene i Barnekonvensjonen, bestemmelsen i Grunnloven og i opplæringsloven, gir barn i Norge et viktig og sterkt vern til å få realisert sin rett til skolegang og utdanning. Imidlertid ser LFB at denne retten blir i svært varierende grad ivaretatt når det kommer til barnevernsbarn, og noe som utgjør en alvorlig svakhet i deres rettssikkerhet.

Barnevernsbarn vil i større grad enn andre barn komme i en sårbar situasjon der de vil risikere å bli tatt ut av sin skole, bli utsatt for flere skolebytter og mange flyttinger. Dette vil for flere medføre at det går hardt utover hensynet til å kunne sikre en kontinuitet i deres skolegang. Overgangen fra institusjon eller fosterhjem, og til ettervern, er en kritisk fase for mange barnevernsbarn. Flere medlemmer opplever at det ikke er tatt i betraktning at de for eksempel kan ha ett år eller kort tid igjen på grunnskolen eller den videregående skole, og som det ikke blir tatt tilstrekkelig hensyn til. Flere ender opp med ikke å få fullført grunnskolen eller den videregående skole. I flere tilfeller blir ikke ungdommens rett til utdanning tilstrekkelig ivaretatt og vurdert i sammenheng med barnevernssaken. Hensynet til å fullføre utdanning og studier bør i større grad inngå i den helhetlige vurderingen til barnet, og handler i høyeste grad også om barnevernsbarns rettssikkerhet.

2.6 Barns rett til liv og helse

Artikkel 19 i Barnekonvensjonen gir barn en særskilt rett til beskyttelse mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet (nr. 1). I artikkelens nummer 2 vises det til at beskyttelsestiltak bør omfatte effektive prosedyrer for utforming av sosiale programmer som yter nødvendig støtte til barnet og til dem som har omsorgen for barnet, samt andre former for forebygging, påpeking, rapportering, videre henvisning, undersøkelse, behandling og oppfølging av tilfeller av barnemishandling som tidligere beskrevet og, om nødvendig, for rettslig oppfølging.

LFB ser at i de saker der barnevernsbarn har særlige helsemessige utfordringer, vil rettssikkerhet komme på spissen. LFB savner en mer gjennomgående behandling av de ulike og konkrete utfordringer slike saker medfører. Dette gjelder både i relasjon til fysiske og psykiske helsevansker, og ved alle typer barnevernstiltak.

10. Samarbeid, åpenhet og tillit

Utvalget foreslår å styrke samarbeidet mellom barnevernet, NAV og de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Dette er viktig for å sikre nødvendige perspektiver og tiltak for tverrfaglig og tverretattlig samarbeidet og noe LFB støtter.

11. Fosterhjeminstitutet

Det er en klar og ønsket politikk at barn som ikke kan bo hjemme, bør bo i en fosterfamilie fremfor å bo i en barnevernsinstitusjon. Fosterhjem er det største og mest brukte plasseringstiltaket i barnevernet og dermed den type plassering det er størst behov for å sikre at vi har tilgjengelig for barn som trenger det. Altfor mange barnevernsbarn opplever ofte å måtte bo altfor lenge i beredskapshjem eller institusjoner, i påvente av fosterhjem. Altfor ofte hører vi også om rammevilkår for fosterforeldre som ikke er gode nok og som går utover deres muligheter til å kunne konsentrere seg med å få være fosterforeldre og få til en best mulig fungering for seg og barna det gjelder. Det er på tide å foreta konkrete grep med å styrke fosterforeldrene og deres viktige samfunnsbidrag.

Vi støtter derfor utvalgets forslag om å lovfeste fosterforeldrenes økonomiske og faglige rammebetingelser fordi dette er et viktig grep for å styrke deres rettsstilling og arbeidsvilkår. Dette er viktig for å kunne sikre barnevernsbarn gode og stabile omsorgsvilkår, men også for at det kan oppleves positivt og innbydende for potensielle familier og bli fosterhjem. Rekruttering av fosterhjem må ses i sammenheng med at det allerede i mange år har vært en del turbulens og ustabiliteter knyttet til rammene for å fungere som fosterhjem og noe som skaper utrygghet.

Vi støtter også utvalgets forslag om å styrke fosterforeldrenes mulighet til å foreta beslutninger, noe som kan bidra til å skape mer normalitet for barnevernsbarn og økt trivsel i hverdagen.

Våre medlemmer har både gode og dårlige erfaringer under fosterhjemsplasseringer og dette forteller noe om viktigheten av en godt fungerende tilsynsordning. LFBs aller første sak etter sin etablering i 1997 var innføring av tilsynsordningen i fosterhjem som vi kjempet for å få på plass nettopp fordi flere av våre medlemmer pekte på dette noe som viktig for sikre deres rett til å bli hørt og til å medvirke. Vi er enige med utvalget i at tilsynet bør styrkes.

12. Ettervern

LFB støtter ikke utvalgets forslag om en BRO-ordning og vi fokuserer her på å kommentere forslag knyttet til ettervern som ikke gjelder BRO-forslaget. Utvalget peker på muligheten for at ungdom som bor i tiltak utenfor hjemmet, kan få bistand av advokat når de nærmer seg 18 år. Dette er noe LFB tenker er positivt.

LFB savner imidlertid at flere andre områder knyttet til ettervern kunne blitt nærmere behandlet i et rettssikkerhetsperspektiv og i tillegg til BRO-forslaget.

Ettervern er et av LFBs store flaggsaker og noe vi har kjempet for i mange år, da vi ser hvor mye dette betyr for våre medlemmer. Det vil kunne medføre store konsekvenser for

barnevernsbarn dersom ettervernet ikke blir tilstrekkelig ivaretatt. Det har vært en viktig milepæl for LFB da vi i lag med andre aktører og myndighetene, fikk på plass en styrking av retten til ettervern ved å utvide aldersgrensen fra 23 til 25 år. Imidlertid har vi registrert og fått rapportert fra våre medlemmer, at ettervernet blir ivaretatt og fulgt opp *svært ulikt* fra kommune til kommune.

Ettervern er ikke noe som skal settes i gang når ungdommen nærmer seg 18 år, men noe som skal starte tidlig i barnevernsungdommens liv. Dersom ettervernsforberedelser og prosesser ikke blir startet til rett tid, er det en risiko for at ungdommen ikke vil make eller rekke å prosessere viktig informasjon, og øvelser det må jobbes med for å være best mulig klar og rustet til å møte voksenlivet. I verste fall fører mangelfullt arbeid med ettervern at barnevernsungdommen får et vanskelig og brutalt møte med voksenlivet. Dette vil kunne få store konsekvenser for barnevernsungdommens livsvalg, veivalg og vurderinger innen ulike arenaer i livet. Det er derfor av særlig stor rettssikkerhetsmessig betydning at ettervern blir grundig behandlet og at flere forslag knyttet til dette ses nærmere på.

13. Advokatbistand og rettshjelpsordninger til barnevernsbarn

Slik utvalget gjør rede for i sin NOU, er barnevernsbarns rett til medvirkning og til å bli hørt, en særdeles viktig rettighet. I dagens barnevernssystem finnes det flere ordninger som følger av loven, og som har som formål å gjøre det mulig for barnevernsbarn å få realisert disse viktige rettighetene;

1. **Tillitsperson.** Retten til å bli hørt (uttalerett dog ingen uttaleplikt) og få medvirke gjennom å si sin mening direkte i kontakt med barnevernstjenesten, enten alene eller ved å støtte seg til en tillitsperson
2. **Uttale seg direkte.** Retten til å bli hørt (uttalerett dog ingen uttaleplikt) og få medvirke gjennom å si sin mening direkte til nemnda eller retten
3. **Talsperson.** Retten til å bli hørt (uttalerett dog ingen uttaleplikt) og få medvirke gjennom bruk av en talsperson i pågående sak i nemnda eller retten
4. **Tilsynsperson i fosterhjemmet.** Retten til å bli hørt (uttalerett dog ingen uttaleplikt)
5. **Sakkyndig psykolog.** Retten til å bli hørt (uttalerett dog ingen uttaleplikt) og få medvirke gjennom å si sin mening til en sakkyndig oppnevnt av nemnda eller retten og med et særskilt mandat om å høre barnets mening
6. **Advokatbistand ved partsrettigheter.** Retten til å bli hørt (uttalerett dog ingen uttaleplikt) og få medvirke gjennom egne tildelte partsrettigheter og derav bistand fra egen oppnevnt advokat

Utvalget har gjennomgående ved sine beskrivelser av hvilke ordninger barnevernsbarn har for medvirkning i egen sak, ikke tatt med punkt 6, *advokat til barnet*. Dette har bidratt til å skape uklarhet om hvordan utvalget forstår denne viktige ordningen for barn, og etterlater også et

inntrykk av at advokatordningen ikke i samme grad ses på som en ordning på linje med de øvrige, som skal bidra til at barnet får styrket sin mulighet til å bli hørt og til å medvirke.

Rettshjelpsutvalget leverte sin utredning 2020:5 *Likhet for loven – Lov om støtte til retts hjelp* og fremmet flere forslag der et av dem er økt retts hjelp på rettsrådsstadiet i barnevernssaker, som vil si veiledning og hjelp i juridiske spørsmål utenfor rettergang. Dette skal gjelde ved frivillige plasseringer og skjønnsmessig adgang til å innvilge fri retts hjelp i saker som ellers ikke omfattes av ordningen. Utvalget viser i relasjon til dette at Barne- og familiedepartementet og Justisdepartementet arbeider fortsatt med oppfølgingen av Retts hjelpsutvalgets utredning (side 62 i NOU). Utover dette har ikke utvalget gått inn på temaet eller omtalt dette nærmere i utvalgets NOU.

LFB ser at adgangen til retts hjelp innen flere kritiske faser for et barnevernsbarn, kan være svært viktig. Dette kan dreie seg om barn som enten er i ferd med å ta et viktig steg med å søke hjelp hos barnevernet, eller som befinner seg i andre faser i barnevernssaken. Det vises her særlig til det som blir nærmere omtalt under punkt 1.3. LFB ser at dette griper dypt inn i flere sider ved barns rettssikkerhet i barnevernet, og som med fordel kunne ha blitt nærmere behandlet.

15. Lukkede dører ved behandling av barnevernssaker

Det følger av dagens system og regelverk at barnevernssaker i barnevernsnemnda og domstolene skal holdes for lukkede dører. Det er kun i unntakstilfeller at det etter barnevernsloven § 14-17 kan åpnes for at møtet i nemnda eller retten kan holdes helt eller delvis for åpne dører. Dette gjelder eksempelvis for journalister og forskere, når partene begjærer eller samtykker til det, og nemnda eller retten finner det ubetenkelig.

LFB støtter utvalgets forslag om at det ikke foretas vesentlige endringer i dagens regelverk på dette området, og at det viktige hensynet særlig til barnevernsbarnet, taler mot å øke adgangen for tilstedeværelse av utenforstående i denne type saker.

16. Klageadgang for barn - tilleggsprotokollen til Barnekonvensjonen

Tilleggsprotokollen til Barnekonvensjonen ble vedtatt av FN's generalforsamling i 2011 og gir barn muligheten til å klage til FN's barnekomité dersom deres rettigheter blir krenket og nasjonale rettsmidler ikke gir tilstrekkelig beskyttelse. Tilleggsprotokollen gir også FN's barnekomité muligheten til å gjennomføre undersøkelser i land der det er mistanke om alvorlige og systematiske brudd på barns rettigheter. Norge har blant annet argumentert mot ratifisering av tilleggsprotokollen, med henvisning til at Norge har gode nasjonale rettsmidler for å beskytte barns rettigheter. Vi ser samtidig, og som belyst av utvalget, stadig flere eksempler på svikt, både konkrete og systemiske, som griper dypt inn i rettssikkerheten til barnevernsbarn.

Utvalget fikk i et mandat om å vurdere tiltak for å styrke rettssikkerheten i alle ledd i barnevernets arbeid herunder om å vurdere ulike tiltak som kan styrke rettssikkerheten til barn i barnevernet. LFB savner her at utvalget ikke har berørt teamet knyttet til tilleggsprotokollen til Barnekonvensjonen, som potensielt kan ha stor betydning for barns rettssikkerhet i Norge.

Med vennlig hilsen

Cecilia Dinardi
Leder

Caroline Myklebost
Daglig leder

Brevet er godkjent elektronisk og sendes derfor uten underskrift